

2021-02-03

Socialdepartementet

Åsa Forsell
070-2233229
asa.forsell@tco.se

Införandet av en familjevecka påbörjas – familjedagspenning vid lov, studiedagar och utvecklingssamtal, Ds 2020:24

S2020/08073

TCO:s övergripande ståndpunkter kring förslaget om familjevecka och hur det relateras till TCO:s förslag om föräldratidsdagar

TCO har välkomnat förslaget om familjevecka samt att det nu har skickats på remiss så att regeringen kan gå vidare med att sjösätta reformen. Vi i TCO har sedan länge identifierat behov av en reform som underlättar för alla föräldrar att få ihop livspusslet under barnens uppväxt. Det behovet finns kvar oavsett om det pågår en pandemi eller inte. Förslaget om familjevecka har klara likheter med TCO:s förslag om *föräldratidsdagar* som vi presenterade 2018, men det finns några centrala skillnader och från vårt perspektiv har reformen om familjevecka en klar förbättringspotential.

Först och främst är syftet med reformen bra och överensstämmer med TCO:s ståndpunkter. Det är bra att dagarna som ingår i familjeveckan är individuella. Det gynnar ett jämställt föräldraskap och ökar förutsättningarna för ökad ekonomisk jämställdhet på sikt. Det är också bra att fler dagar ges till vårdnadshavare med ensam vårdnad om barnet eftersom behoven är större för dem.

Men dagarna borde utgå per barn och inte per förälder (oavsett hur många barn föräldern har). Familjer med flera barn upplever oftare stress än familjer med färre eller ett barn. Och att ge rätt till samma antal lediga dagar per barn måste nog ses som det enda rättvisa från ett barnperspektiv. Därutöver blir regelverket krångligare och mindre transparent med den föreslagna konstruktionen.

TCO:s synpunkter på förslagen i promemorian mer i detalj

Nedan följer TCO:s ståndpunkter kring förslagen i promemorian. Strukturen följer kapitel 5 Överväganden och förslag samt kapitel 7.

5.1 En ny föräldrapenningförmån ska införas

TCO tillstyrker förslaget att en ny föräldrapenningförmån införs i socialförsäkringsbalken

TCO tillstyrker att enbart den som arbetar i Sverige ska vara försäkrad för förmånen.

5.2 Grundläggande förutsättningar för rätt till familjedagspenning

Försäkrade föräldrar som förvärvsarbetar

TCO tillstyrker att de personer som likställs med förälder när det gäller både föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning även likställs med förälder när det gäller familjedagspenning.

TCO ställer sig frågande till att ersättning endast ska kunna utgå till personer som faktiskt avstår från förvärvsarbete och förordrar att ersättning ska kunna utgå även när arbetslösa går miste om ersättning från arbetslöshetsersättningen på grund av att de inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande när de är lediga med familjedagspenning. Detta ligger i linje med att TCO inte anser att familjedagspenning enbart ska kunna utgå vid vissa preciserade situationer (se nedan). Ett enklare regelverk med mer enhetliga regler är att föredra både för föräldrar, arbetsgivare och för administrationen av förmånerna hos Försäkringskassan.

TCO tillstyrker att resonemanget om att avstå från förvärvsarbete för att få sin behövliga dygnsvila ska gälla för familjedagspenning.

Situationer som ska berättiga till ledighet

TCO avstyrker att det endast ska vara vissa utpekade situationer som ska berättiga till ledighet med familjedagspenning, nämligen lov, terminsuppehåll, studiedag för personalen eller en motsvarande situation i verksamheten som barnet normalt deltar i.

Syftet med förmånen är att förenkla för föräldrar att få ihop livspusslet med arbete och föräldraskap. Som vi ser det kan det vara helt andra tillfällen än de som anges i avsnitt 5.2 som kan skapa behov av ledig tid tillsammans med sitt barn för att få balans mellan arbetsliv och familjeliv. Och behoven kan komma både plötsligt och oväntat. En förälder kan till exempel ha behov av att avstå från arbete för att vara med ett barn som inte kommer iväg till skolan (trots att ordinarie skolverksamhet pågår och barnet inte kan betraktas som sjuk), för att vara stöd för ett barn i skolan eller förskolan av olika anledningar eller för att ett barn av olika skäl har behov av en kortare

dag och att komma hem tidigare från förskola eller fritids. Det bör vara upp till varje förälder att avgöra när behoven av ledig tid med familjedagpenning uppstår. Detaljerade regler kring det kan förfela syftet med reformen att underlätta livspusslet för föräldrar.

Eftersom antalet dagar med familjedagpenning kommer att vara begränsat till ett visst antal dagar per år är risken för omfattande missbruk inte att betrakta som hög. Det enda kravet borde vara att föräldern är tillsammans med sitt barn under tiden han eller hon erhåller familjedagpenning.

Barnets ålder

TCO anser att familjedagpenning i första hand ska betalas ut för barn i åldern 4–12 år, men avstyrker inte att ersättningen även ges för äldre barn/ungdomar upp till 16 år som även de kan ha behov av (stöd från) en närvarande förälder. Finns det behov av prioriteringar av finansiella skäl förespråkar TCO att familjedagpenning i första hand ska gälla för ledig tid med barn i åldern 4–12 år.

5.3 Förmånstagare

TCO tillstyrker att det är vårdnadshavare som ska ha en självständig rätt till familjedagpenning. Det är en viktig del för att reformen ska gynna ett jämställt föräldraskap.

5.4 Förmånstid

Antalet dagar med familjedagpenning

TCO tillstyrker att förälder som har ensam vårdnad om barn ska få rätt till dubbelt så många dagar med familjedagpenning som förälder med gemensam vårdnad. Det svarar väl mot att behoven av lediga dagar är större för en förälder som har ensam vårdnad om barn jämfört med om föräldern har gemensam vårdnad och delar på ansvaret med barnets andra förälder.

TCO ser dock behov av fler lediga dagar än tre till sex dagar per år för att syftet med reformen ska kunna uppnås. Även fullt utbyggd är antalet dagar för litet. Dessutom anser TCO att dagarna bör ges per barn och år, så att en förälder med flera barn och större behov av lediga dagar för att få tiden att räcka till för arbete och föräldraskap har möjlighet att ta ut fler lediga dagar än en förälder med färre barn. TCO avstyrker därmed att förmånstiden ska beräknas som antal dagar per förälder

TCO föreslår tio lediga dagar per år och barn i åldern 4-12 år för en förälder som har ensam vårdnad om barnet och fem dagar per år och barn om föräldern har gemensam vårdnad om barnet tillsammans med barnets andra förälder.

Årlig tilldelning

TCO tillstyrker att det ska vara årlig tilldelning av dagar och att dagar inte ska kunna flyttas över från ett år till nästa

5.5 Förmånsnivåer

TCO avstyrker att familjedagspenning endast ska kunna lämnas enligt två förmånsnivåer: hel och halv. TCO gör annan bedömning av behovet av flexibilitet och anser att familjedagspenning bör kunna lämnas enligt samma antal nivåer som föräldrapenning vid barns födelse.

TCO tillstyrker att oavsett antalet barn ska en förälder inte kunna få mer än sammanlagt hel familjedagspenning per dag.

5.6 Avstående, samtida uttag samt sammanfallande rätt till ersättning

TCO tillstyrker förslaget att en förälder som har ensam vårdnad om ett barn som kan berättiga till familjedagspenning ska kunna avstå rätten till att få familjedagspenning för barnet till förmån för en annan av barnets föräldrar samt att hen kan göra det för hälften av dagarna hen har rätt till.

TCO tillstyrker att familjedagspenning ska få lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid.

TCO tillstyrker att både familjedagspenning och föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning inte ska kunna lämnas till en förälder för samma tid.

TCO tillstyrker att en vårdnadshavares rätt att få familjedagspenning för ett barn som står under gemensam vårdnad inte ska kunna avstås till förmån för en annan av barnets föräldrar. Det är centralt att dagarna är individuella och inte överlåtningsbara mellan föräldrar med gemensam vårdnad för att reformen ska främja jämställt föräldraskap och underlätta balans mellan arbetsliv och familjeliv för både kvinnor och män.

5.7 Ersättning för inkomstbortfall

TCO tillstyrker att familjedagspenning ska beräknas enligt bestämmelserna om beräkning av tillfällig föräldrapenning med tillägget att TCO anser att inkomsttaket för tillfällig föräldrapenning bör höjas till samma nivå som för föräldrapenning.

5.9 Administration

TCO tillstyrker att familjedagspenning inte ska lämnas för längre tid tillbaka än 90 dagar före den dag ansökan om familjedagspenning kom in till Försäkringskassan.

TCO tillstyrker att familjedagspenning ska handläggas av Försäkringskassan.

TCO tillstyrker att Försäkringskassan ska informera föräldrar och arbetsgivare om den nya förmånen. Det är viktigt att nå även föräldrar med barn i äldre åldersspann som kanske inte längre har någon kontakt med Försäkringskassan.

TCO tillstyrker att Försäkringskassan bör verka för ett jämställt nyttjande av familjedagspenning och anser att det är viktigt att Försäkringskassan ges som mål i regleringsbrevet att verka för ett jämställt nyttjande av förmånen.

5.11 Föräldraledighetslagen ska ändras

TCO tillstyrker att det ska införas en ny rätt till ledighet i föräldraledighetslagen, benämnd ledighet med familjedagspenning.

TCO tillstyrker att en förälder ska ha rätt till ledighet under tid då han eller hon får familjedagspenning.

TCO tillstyrker att ledighet med familjedagspenning ska under ett kalenderår få delas upp på ett obegränsat antal perioder.

TCO avstyrker att en förälder som vill utnyttja sin rätt till ledighet med familjedagspenning ska vara skyldig att anmäla det till arbetsgivaren minst två månader före ledighetens början eller, om det inte kan ske, så snart som möjligt. TCO ser större behov av flexibilitet för att syftet med reformen ska uppnås, vilket har framgått ovan. En rimlig reglering vore att stryka ”minst två månader före ledighetens början” och enbart behålla att föräldern ska anmäla behovet av ledighet ”så snart som möjligt”. TCO ser positivt på att det finns möjlighet att komma fram till branschpassade lösningar genom att teckna kollektivavtal på central nivå mellan arbetstagarorganisationer och arbetsgivare.

5.13 Ikraftträdandebestämmelser

TCO tillstyrker att ändringarna ska träda i kraft 1 april 2022.

5.14 Uppföljning av reformen

TCO tillstyrker att reformen ska följas upp. Ett uppdrag om att genomföra en uppföljning bör ges så snart som möjligt efter att beslut är fattat om att reformen ska genomföras så att det skapas så goda förutsättningar som möjligt att följa upp reformens effekter.

Kapitel 6 Konsekvenser av förslagen

Konsekvenser för barn

Det anges i promemorian att ”Familjeveckan beräknas ha positiv effekt för barn till arbetande föräldrar eftersom de får möjlighet till mer tid tillsammans med sina föräldrar. Möjlighet till nära relationer med båda föräldrarna ökar förutsättningarna för goda uppväxtvillkor för barn. Samma barn gynnas även av att föräldrar får förbättrade möjligheter att delta vid utvecklingssamtal.” Här saknas helt en

beskrivning och analys av att de positiva effekterna kommer att gynna barn vars föräldrar inte har några fler barn i högre grad än andra barn. Barn vars föräldrar har andra barn får mindre tid tillsammans med sina föräldrar än barn till föräldrar som inte har några flera barn och ju fler andra barn som föräldern har desto mindre gynnas barnet.

Den positiva effekten om minskad stress i barnfamiljers livspussel gynnar också barn och föräldrar i familjer där föräldern/föräldrarna har ett färre antal barn relativt familjer med ett större antal barn. Även detta borde beskrivas och analyseras i konsekvensavsnittet.

Dessa sneda effekter att barn gynnas olika mycket av reformen beroende på hur många andra barn hans förälder/föräldrar har, kan undvikas genom att låta antalet lediga dagar med ersättning ges per barn och år i stället för per förälder oavsett antal barn. Vilket TCO förordar enligt ovan.

Kapitel 7 Andra förmånstider

Som framgår ovan ser TCO behov av fler lediga dagar än tre till sex dagar per år för att syftet med reformen ska kunna uppnås. Även fullt utbyggd är antalet dagar för litet.

TCO anser att dagarna bör ges per barn och år, så att en förälder med flera barn och större behov av lediga dagar för att få tiden att räcka till för arbete och föräldraskap har möjlighet att ta ut fler lediga dagar än en förälder med färre barn.

TCO föreslår tio lediga dagar per år och barn i åldern 4–12 år för en förälder som har ensam vårdnad om barnet och fem dagar per år och barn om föräldern har gemensam vårdnad om barnet tillsammans med barnets andra förälder. TCO ser hellre förmånstiderna enligt kapitel 5 framför de som presenteras i kapitel 7.

Therese Svanström
Ordförande

Åsa Forsell
Utredare